

KWARTIERBOEK VAN DE TWINTIGSTE PENNINGBELASTING TE RUMST UIT 1759

In het jaar 1759, het jaar van dit Kwartierboek, bevinden we ons onder het Oostenrijks bewind.

Figuur 1. Maria Theresia (1717-1780).

Maria Theresia van Oostenrijk (Wenen 13 mei 1717 - Wenen 29 november 1780) (zie Figuur 1) was in die periode onze keizerin en staatshoofd over de Zuidelijke Nederlanden.

Karel Alexander van Lotharingen was landvoogd over onze gewesten en benoemd in 1744 als gouverneur-generaal over de Zuidelijke Nederlanden. Zijn gouverneursschap staat synoniem voor een lange periode van vrede en welvaart, demografische groei en economische expansie. Na de Vrede van Aken in 1748, kwamen de Zuidelijke Nederlanden, na drie jaar Frans

bezettingsregime, terug onder Oostenrijks bestuur. Karel Alexander van Lotharingen had het geluk en voorrecht over zeer bekwame staatslieden te beschikken die het dagelijks bestuur van onze gewesten regelden met de titels van gevolmachtigd minister en landvoogd ad interim .

Eigenlijk maakten zij de ware macht uit en wisten op verlichte wijze helderheid te scheppen in deze in politiek en bestuurlijk opzicht redelijk ingewikkelde zonet ondoorzichtelijke periode van de 18de eeuw.

We kennen zo gevolmachtigd minister Karl graaf von Cobenzl, landvoogd ad interim en eerste minister van 1753 tot 1770 en baron Heinrich Freiherr von Crumpipen, staatssecretaris en Kanselier van Brabant van 1742 tot 1769. Vooral de Neny was een bestuurlijk zwaargewicht. Patrice François de Neny was lid van de Opperste Raad der Nederlanden te Wenen, thesaurier-generaal, voorzitter van de Raad der financiën te Brussel en voorzitter van de Geheime Raad. Onder zijn voorzitterschap werd deze Raad de werkelijke dagelijkse regering in de Zuidelijke Nederlanden.

Grond was in een landbouwsamenleving de heffing bij uitstek om eigenaars of gebruikers te belasten. Het was en is een meer dan uitstekende waardemeter en als dusdanig moeilijk of schier onmogelijk om te ontduiken. Fiscale privileges maakten deze grondbelastingen echter zeer ongelijk, vrijstellingen kwamen dan ook het meest voor in beden en kwartierlasten. De twintigstepenningbelasting echter kende vrijwel of geheel geen noemenswaardig belastingvoordeel meer .

In het jaarlijkse zettingkohier, waarvan dit van het jaar 1759 uit Rumst, werd elk perceel belast met een bedrag per grond oppervlakte. De belastbare percelen aan grondoppervlakte vinden we

uitgedrukt in bunder en roede, de verschuldigde bedragen aan belasting in gulden, stuiver en oord. Een Brabantse gulden is gelijk aan 20 stuivers of 80 oorden.

Een eigenaar kon ook verscheidene percelen land bezitten of gebruiken. Deze vinden we vermeld onder de naam van de eigenaar en zijn meestal van toponymische aard .

De verschuldigde bedragen en perceeloppervlakten hadden als norm de taxatie van bouwland, terwijl voor weiden en graslanden, vijvers, bossen, heide en beemden aangepaste tarieven werden gehanteerd .

We vinden in het kwartiersboek – afgekort "20 S" – van Rumst zowel eigenaars als gebruikers uit Rumst, alsook personen van buiten onze gemeente met grondeigendommen te Rumst .

De zetting werd neergeschreven door sieur Adriaen Joseph Herry, de meer dan bekwame griffier van het leenhof te Rumst, secretaris van Rumst en tevens drossaard van Reet en Waarloos.

De eigenlijke verdeling van de lasten over de plaatselijke belastingplichtigen van Rumst was de taak van de bedezetters. Deze werden gekozen of aangesteld door de schepenen.

De griffier, hier sieur Adriaen Joseph Herry, schreef de zettingboeken en rekeningen.

De continuïteit gaf het ambt van griffier een grote en sterke impact op de plaatselijke gebruiken. Op basis van de gegevens in het meting- of bedeboek werd jaarlijks de grondeigendom of het grondgebruik geverifieerd door de bedezetters .

Het belastingkohier of zettingboek werd door de secretaris-griffier opgesteld in twee exemplaren, een voor permanente bewaring en een dat gebruikt werd bij de eigenlijke invordering van de verschuldigde belasting (het zogenoemde redantsexemplaar).

De eigenlijke invordering was de verantwoordelijkheid van een ambtenaar die gewoonlijk borgemeester werd geheten. De borgemeester was verantwoordelijk voor de inning van de belastingen conform het goedgekeurde en uitvoerbaar verklaarde zettingboek. De borgemeester was ook ten persoonlijke titel aansprakelijk voor de betalingen der lasten en verschuldigde bedragen aan het statenkwartier of in oorlogs- of bezettingstijd aan de militaire autoriteiten.

In het beperkte kader van het jaarboek heb ik ervoor gekozen enkel de gegevens van "binnen de Vrijheid", het eigenlijke centrum (dorp) van Rumst, op te nemen.

De volledige tekst vermeldt ook de gegevens van de "Vosbergh", "Meentocht", "Terhaegh" en een aparte telling van bempden (beemden). Om een zekere dorheid bij een stortvloed van cijfermateriaal in het jaarboek te vermijden is de integrale tekst niet opgenomen. De ontbrekende delen zijn te raadplegen bij Rumesta.

Tquartiersboek 20-S Rumst 1759

Tellinghe gedaen bij den Drossaert, Schouteth ende Schepenen der Parochie Vrijheydt ende Landen van RUMPST ten bijweten ende overstaan van Egidius Asselberghs ende Remigius Braeckmans, respectieve dienende borgemeester ende bedesetter alhier van twee gulden vijf

stuivers op ieder bunder landt ende gronden, van erven ende van gelijke twee guldens vijf stuivers op ieder bunder bos bede subject sijnde mitgaerders vier gulden seventhien stuivers twee oorden op ieder bunder bempt ende thiende naer advenant ende a rato van de landen hier voren, welcke zettinghe alhier moet worden gevonden door de gene die landen, bempden ende gronden van erven synde fructuerenden ende soo in gesetene als affgesetene bij hun ingebruik ofte doen defructieven, den molen conform het reglement laatst ge maneert, ende is dese zettinghe gedaen ende geordoneerd tot betaelinghe van alle overkomende quartiers lasten, betaelinghe van verachterden interesten der gelichte capitaelen van den voorgaenden oorloghe, ende was van de selve native in toecomende sal worden geset, sij tot betaelinghe van repastieven, als andersindts ende in dese zettinghe, voors het behoorlijke maenisse des Heere Droosaert bij Wethouderen, alhier ten overstaan van de bedesetters voornoemt, verclaert, ende gewesen exucutoir tot laste van alle gebreckelijke betaelers, so eygenaers, huurlinghe, als sijnde defructuateurs, deselve goederen ende gronden van erven te betaelen, in twee egale paymenten, d'eene hellift Sint-Jan ende d'andere hellift ter kersemisse naast volgende den huyste ende in landen van den Heere Joannes Van Den Wijngaert alhier als voren actum in collegio desen 10den septembris 1759.

Ter Ordonantie ADRIAEN JOSEPH HERRY, secretaris, Rumpst 1759.

QUARTIERS BINNE VRIJHEYT .

<u>Persoon</u>	<u>Oppervlakte</u>	<u>Bedrag</u>
Gillis Wijckmans	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Jan Somers	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
Gillis Asselbergh	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Cornelis Audiens	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Peeter Audiens	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
Jan Somers	.....	.....
-over Verhoeven	3 bunder	6 gulden 15 stuivers
-over Verbrugghen	2 bunder 100 roeden	5 gulden 1 stuiver 1 oord
-over De Noter	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 1 oord
-over Den Boomgaert	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Jan Baptist Verschueren	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Wed. Peeter Janssens	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Guilliam Schaep	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Wed. Verbruggen	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 1 oord
- over Bethlehem	1 bunder 200 roeden	1 gulden 7 stuivers 2 oord
- over Ginot	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
- over de molen	12 bunder 124 roeden	27 gulden 14 stuivers

Gillis Veryken	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
- over den heuvel	15 roeden	8 stuivers 1 1/8 oord
-over syn eighen	1 bunder	2 gulden 5 stuivers
Cornelis De Vos	1 bunder 300 roeden	18 gulden 3 stuivers
- over Raymaker	25 roeden	2 stuivers 3 oord
Hendrik Verryken	1 bunder -100 roeden	2 gulden 16 stuivers 1 oord
-over Crombrugghe	3 bunder	6 gulden 15 stuivers
Hendrick Braeck	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
- over syn eighen	1 bunder 100 roeden	2 gulden 16 stuivers 1 oord
- over Hoebanckx	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 oord
- over Claeversveldt	250 roeden	1 gulden 8 stuivers 8 oord
- over het Lanckvelt	250 roeden	1 gulden 8 stuivers 8 oord
Joannes Asselberghs	1 bunder 250 roeden	3 gulden 13 stuivers 2 1/8 oord
-over Pauwels	3 bunder	6 gulden 15 stuivers
- over Calson	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
-over wed.Hellemans	150 roeden	16 stuivers 3 1/8 oord
De weduwe Peter Lens	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Jan Busque	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Peeter Bruyneel	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Cornelis Dorackers	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Jan Van Loock	1 bunder 250 roeden	3 gulden 13 stuivers 2 1/8 oord
Simon De Herdt	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Cornelis De Herdt	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Peeter Peeters	100 roeden	11 stuivers 1 oord
De Winter	1 bunder	2 gulden 5 stuivers
Elisabeth Paternoster	25 roeden	2 stuivers 3 oord
Peeter Van Gestel	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Francis Voet	25 roeden	2 stuivers 3 oord
Mattheus Maes	300 roeden	1 gulden 1 stuiver
Hendrick Pimpeleman	50 roeden	5 stuivers
Hendrick Verschaere	50 roeden	5 stuivers
Judocus van Everebroot	25 roeden	2 stuivers
Cornelis Nagels	25 roeden	2 stuivers
Van Brandt	25 roeden	2 stuivers
Wed. Koeckelberghs	50 roeden	5 stuivers
Jan Cauwenbergh	200 roeden	1 gulden 2 stuivers
De Mol Verschaeren	50 roeden	5 stuivers 2 oord

Jan Verrept	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 1/8 oord
-over de soppen	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 1/8 oord
Anna Braeckmans	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Wed. Van De Planck	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Springael	100 roeden	11 stuivers 1 1/8 oord
Gaspar van Necke	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Francis Van Gierle	100 roeden	11 stuivers 1 oord
- over syn eyghen	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 oord
- over Grament	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 oord
Jan Segers	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Cornelis De Noter	100 roeden	11 stuivers 1 oord
P. Van De Wijngaert	150 roeden	18 stuivers 3 1/8 oord
- over syn eyghen	150 roeden	18 stuivers 3 1/8 oord
Jan Moons	100 roeden	11 stuivers 1 oord
- over den	250 roeden	3 gulden 13 stuivers
Isabella Marckx	66 roeden	7 stuivers 1 1/8 oord
Cornelis Marckx	34 roeden	3 stuivers 3 1/8 oord
Francis Peeters	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Van Gestel	50 roeden	5 stuivers 1 oord
Cornelis Bal	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Jan Van Leemput	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Guilliam Van Litsenborgh	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Jan Van Litsenborgh	75 roeden	8 stuivers 1 1/8 oord
Cornelis Van Litsenborgh	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Ang. De Jonghe	50 roeden	5 stuiver 2 1/8 oord
Peeter Wijckmans	25 roeden	2 stuivers 3 oord
Louis Cauwenbergh	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Lambert Cauwenbergh	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Frans Asselberghs	1 bunder 150 roeden	3 gulden 15 stuivers 3 1/8 oord
- over sheerlandt	1 bunder	2 gulden 5 stuivers
- over de Pastorije	250 roeden	1 gulden 8 stuivers 1 1/8 oord
- over De Caluwee	250 roeden	1 gulden 8 stuivers 1 1/8 oord
Jan Schaep	150 roeden	16 stuivers 3 1/8 oord
Jan Aertgeerts	25 roeden	2 stuivers 3 oord
Cornelis Mol	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Adriaen Dirix	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Anthoon Aertgeerts	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord

Jan Claes	50 roeden	5 stuivers 21 1/8 oord
Frans Peeters	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Peeter Van Litsenborgh	25 roeden	2 stuivers 3 oord
Wed. Guilliam Cauwenbergh	125 roeden	14 stuivers
D.R. Quartiers	150 roeden	16 stuivers 3 1/8 oord
- over den Selven	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 oord
D.R. Caluwel	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Jan Asselberghs	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
- over den Selven	1 bunder	2 gulden 5 stuivers
Hendrick Depre	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Jan Van Den Wijngaert	1 bunder 100 roeden	11 stuivers 1 oord
- over de Vijvers	2 bunder	4 gulden 10 stuivers
- over de verbrande hoeve	1 bunder 200 roeden	3 gulden 7 stuivers 2 oord
- over Hoebanckx	2 bunder	4 gulden 10 stuivers
- over Lasson	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Hendrick Koeckelberghs	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Jan Van Camp	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
Willem Walravens	25 roeden	2 stuivers 2 1/8 oord
J. Raeymaeker	15 roeden	8 stuivers 1 1/8 oord
- Clijn huys	25 roeden	2 stuivers 2 1/8 oord
Den Meyer	100 roeden	2 stuivers 2 1/8 oord
Gillis Cauwenbergh	150 roeden	16 stuivers 3 1/8 oord
Den Heer P. Herry	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Peeters Grament	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Frans De Clercq	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Cornelis De Boeck	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Jan Braeckmans	1 bunder 200 roeden	3 gulden 14 stuivers 2 oord
Jan De Winter	100 roeden	11 stuivers 1 oord
De weduwe Smits	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Gillis Bruynseels	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Peeter Voorspoels	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
Sheere Landt	250 roeden	1 gulden 8 stuivers 1 1/8 oord
Machiel Dirix	25 roeden	2 1/8 oord
Weduwe Bruyneels	25 roeden	2 stuivers 2 1/8 oord
Jan Verlinden	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Den Coster	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord

Jan Somers	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord
- over Verhoeven	3 bunder	6 gulden 15 stuivers
- over Verbruggen	2 bunder 100 roeden	5 gulden 1stuiver 1 oord
- over Den Noter	200 roeden	1 gulden 2 stuivers 2 oord
- over Den Boomgaert	50 roeden	5 stuivers 2 1/8 oord
Gillis Asselberghs	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Corneel Audiens	100 roeden	11 stuivers 1 oord
Peeter Audiens	300 roeden	1 gulden 13 stuivers 3 oord

Literatuur en referenties

- Coppens, H. (1990). Lokale instellingen en heerlijkheden (1500-1800). Onuitgegeven notities. Antwerpen: UFSIA.
- De Mey, J. & G. Pauwels (s.a.). *Les Monnaies des ducs de Brabant (1598-1790)*. Wetteren: Cultura.
- Frans, W. & J. Reusens (1998). Telling van 1747 van personen, paarden, schouwen en vee. In: *Jaarboek 1998*. Rumst: Rumesta.
- RAA, OGA Rumst, boek 16. Quartiersboek 20 – S Rumst 1759 Secret. Adriaen Joseph Herry Schout.
- Rumesta (1987). *De bevolking van Rumst in de 18de eeuw*. Rumst: Rumesta.
- Schaerlaecken, R. (2005). Volkstelling Rumst 1702. In: *Jaarboek 2005*. Rumst: Rumesta.
- Van Oudheusden, J. (2004). *Geschiedenis van Brabant: van hertogdom tot heden*. Leuven.

Rudy Schaerlaecken